

SPREMLJANJE ZAPOS LJIVOSTI DIPLOMANTOV

PETER BOHINC¹ & VESNA NOVAK²

¹Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta, Ljubljana, Slovenija, e-pošta: peter.bohinc@zf.uni-lj.si.

²Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede, Kranj, Slovenija, e-pošta: vesna.novak@um.si

Povzetek V prispevku razpravljamo o problematiki zaposljivosti diplomantov s terciarno izobrazbo. Dejstvo je, da na trg dela prihaja vse večje število diplomantov. Trg dela s svojim povpraševanjem ne dohiteva ponudbe terciarno izobraženega kadra, kar povzroča problem pri zaposljivosti visoko izobraženega kadra. Z namenom spremljanja diplomantov in izboljševanja njihove konkurenčne prednosti na trgu dela smo raziskovali zaposljivost diplomantov visokošolskega strokovnega študijskega programa laboratorijska zobna protetika. Raziskavo smo izvedli med diplomanti, ki so diplomirali do vključno septembra 2019. Rezultati raziskave so nam omogočili odgovoriti na vprašanje, kakšna je zaposljivost diplomantov Laboratorijske zobne protetike in kako izboljšati njihovo konkurenčno prednost na trgu dela. Prispevek zaključimo s sklepnimi mislimi in predlogi za izboljšanje stanja na področju zaposljivosti diplomantov.

Ključne besede:

spremljanje diplomantov, zaposljivost, zaposlenost, terciarna izobrazba, laboratorijska zobna protetika, prehod na trg dela.

MONITORING THE EMPLOYABILITY OF THE GRADUATES

PETER BOHINC¹ & VESNA NOVAK²

¹Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta, Ljubljana, Slovenija, e-pošta: peter.bohinc@zf.uni-lj.si.

²Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede, Kranj, Slovenija, e-pošta: vesna.novak@um.si

Abstract The article discusses the employability of the tertiary education graduates. Their increasing number is generating a supply and demand imbalance in health-care personnel markets, leading to employability problems of the tertiary education graduates. In order to monitor the graduates' employability and to improve their competitive advantage, a study was launched to determine the employability of the tertiary education graduates of the higher professional study programme Laboratory dental prosthetics. The research sample consisted of the graduates who completed their studies by the end of September 2019. The results of the study provided the data on employability of these graduates on the basis of which their competitive advantage could be enhanced. In conclusion, some suggestions and strategies are proposed to improve their employability.

Keywords:

monitoring of graduates, employability, employment rate, tertiary education, laboratory dental prosthetics, transition to labour market.

1 Uvod

Zahteve po izobrazbi se v Evropi zvišujejo, saj je znanje v sodobni družbi bistveno za razvoj in napredek gospodarstva. Kreativnost in ustvarjalnost sta vedno bolj poudarjeni in ob vse zahtevnejši tehnologiji so potrebni vedno bolj izobraženi kadri.

Slovenija ima zelo visoko vključenost mladih v terciarno izobrazbo, težava pri tem je nizka učinkovitost študija. Z nenehnim povečevanjem števila diplomantov na trgu dela se zastruje problem brezposelnosti diplomantov. Večjo kakovost izobraževanja in s tem boljšo zaposljivost diplomantov bi dosegli tudi s stalnim izboljševanjem praktičnega izobraževanja in spremljanjem kariernega položaja diplomantov po končanem študiju (Čelebič, 2014).

Pojma zaposljivost in zaposlenost diplomantov se pogosto zamenjujeta oz. enačita. Zaposlenost diplomantov lahko opredelimo z deležem diplomantov, ki so vključeni v redno delovno razmerje (Harvey, 2001). Za razliko od zaposlenosti pa zaposljivost ni zgolj vključenost v delovno razmerje, ampak jo lahko opredelimo s skupkom znanja, veščin, razumevanja, dosežkov in osebnostnih lastnosti, ki diplomantom omogočajo pridobitev zaposlitve in uspešnega opravljanja dela v poklicu in na nivoju izobrazbe, za katero so se šolali (Yorke, 2006).

Eden izmed kazalcev uspešnosti študijskih programov je zaposljivost diplomantov po zaključenem formalnem izobraževanju. Kakovostno preučevanje prehoda diplomantov z izobraževalne ustanove na trg dela, zaposljivosti in problema neujemanja kompetenc je ključno za razvoj visokošolskih študijskih programov. Po Evropi se že dlje časa pričakuje izvedba analiz empiričnih raziskav in spremljanja kariernega uspeha visokošolskih diplomantov skupaj z njihovo zaposljivostjo in evalvacijo samega izobraževanja, na podlagi tega pa prilagajanje študijskih programov novim znanjem oz. potrebam delodajalcev (Pavlin, 2012).

Z namenom spremljanja diplomantov in izboljševanja njihove konkurenčne prednosti na trgu dela smo raziskovali zaposljivost diplomantov visokošolskega strokovnega študijskega programa laboratorijske zobne protetike.

2 Teoretično izhodišče

2.1 Zaposljivost visoko izobraženega kadra

Zaposlenost je sinonim za »imeti službo« (Rok, 2015). Zaposlenost pomeni, da posameznik opravlja delo v zameno za plačilo (Pavlin, 2019). Pogoj za zaposlenost je zaposljivost. Zaposljivost torej ne pomeni zgolj dobiti zaposlitev, temveč posedovati sposobnosti, s katerimi si posameznik delo lažje in hitreje pridobi. Zaposljivost je ustrežanje pridobljenih znanj, veščin in kompetenc potrebam in zahtevam trga dela in poklica (AEC, 2004).

Ujemanje zaposlitve s stopnjo izobrazbe in stroke, zadovoljstvo z zaposlitvijo, plača, izpolnjevanje skupaj z drugimi ugodnostmi pa poudarjajo kakovostne lastnosti zaposljivosti (Cai in Shumilova, 2012).

Hanusek in Woesmann (2010) sta ugotovila, da pridobljena terciarna izobrazba pozitivno vpliva na gospodarsko rast, vendar se na trgu dela lahko v primeru neuskklajenosti ponudbe in povpraševanja po terciarno izobraženem kadru soočamo s preizobraženostjo, ki je problematična za posameznike in delodajalce, predvsem pa za družbo kot celoto. Kvalifikacijska neuskklajenost ji namreč preprečuje, da bi izkoristila potencial delovne sile v celoti. Novakova (2018) pravi, da je izobrazba v današnjem času nujni, ne pa tudi zadostni pogoj za zaposlitev. Zato je potrebno gledati na problematiko terciarno izobraženih mladih in težav z zaposljivostjo s širšega vidika.

Kazalnik zaposljivosti diplomantov je povezan z obdobjem po študiju, v katerem diplomant pridobi zaposlitev. Slabost tega kazalnika je, da ne meri lastnosti individualnega razvoja. Takšna enostranska opredelitev zaposljivosti je pogosto rezultat nacionalne politike. Tudi visokošolske ustanove po večini merijo zgolj delež zaposlenosti svojih diplomantov določenega obdobja, saj tudi NAKVIS to najbolj zanima v postopku za ponovno akreditacijo študijskega programa (Rok, 2015).

Bolonjska reforma zahteva, da se visokošolske ustanove odzivajo na spremembe trga dela in skrbijo za večjo zaposljivost diplomantov na vseh stopnjah študija. Uspešnost diplomantov na trgu dela bi morala biti eden od kazalcev kakovosti izobraževalnih ustanov (Zgaga, 2004).

2.2 Spremljanje zaposljivosti visokošolskih diplomantov

Podatki o zaposljivosti visokošolskih diplomantov so tako v Sloveniji kot nekaterih drugih državah EU težko dostopni. Razlogi za to so pogosto pravne omejitve iz naslova varovanja osebnih podatkov in pomankanje virov za merjenje zaposljivosti. Podatki o zaposljivosti so pomembni za pripravo ustreznih smernic za razvoj visokošolskih programov in njihovega kurikuluma. Diplomantom brez teh podatkov tudi ni omogočeno informirano odločanje za visokošolski študij. Podatki o zaposljivosti poleg števila zaposlenosti diplomantov po opravljenem študiju povedo tudi, kakšno delo diplomanti opravljajo, dejavnike, ki vplivajo na razvoj njihovih kompetenc, vlogo, ki jo ima pri tem visokošolska institucija, itd.

V Evropi je mednarodno primerljivih raziskav proučevanja zaposljivosti visokošolskih diplomantov zelo malo. Izvedene so bile 3 povezane raziskave, in sicer »Research into Employment and professional FLEXibility« (v nadaljevanju REFLEX), HEGESCO »Higher Education as a Generator of Strategic Competences« (v nadaljevanju HEGESCO) in DEHEMS »Network for the Development of Higher Education Management Systems« (v nadaljevanju DEHEMS)

Evropske države za potrebe po objektivnih in primerljivih podatkih vse bolj uporabljajo analize administrativnih virov. Problem pri uporabi analize administrativnih virov pa predstavljata zakonodaja varstva osebnih podatkov in omejitve števila spremenljivk proučevanja. Znanstveniki na področju raziskovanja zaposljivosti visokega šolstva (Allen et al., 2011; Gabel et al., 2012; Pavlin, 2012; Pavlin in Svetlik, 2014; Mühleck, et al., 2016) navajajo, da odsotnost anketiranja pri takšnem pristopu analize administrativnih virov omejuje in onemogoča proučevanje ključnih raziskovalnih in razvojnih vprašanj s področja zaposljivosti.

Bistvenega pomena pri kakovostnem proučevanju zaposljivosti je zato kombinacija različnih pristopov. Kakovostno preučevanje prehoda diplomantov z izobraževalne ustanove na trg dela, zaposljivosti in problema neujemanja kompetenc pa je ključno za razvoj visokošolskih študijskih programov (Pavlin, 2019).

3 Raziskava

3.1 Namen in potek raziskave

Predmet naše raziskave je zaposljivost diplomantov visokošolskega študijskega programa Laboratorijska zobna protetika na Zdravstveni fakulteti Univerze v Ljubljani. Cilj raziskave je ugotoviti, kakšna je zaposljivost diplomantov laboratorijske zobne protetike.

V spletnem anketnem vprašalniku, s pomočjo katerega smo izvedli raziskavo, v letu 2020, smo ugotavljali, ali so zaposleni in na katerem področju oz. panogi so zaposleni. Našo raziskovalno populacijo sestavljajo vsi diplomanti laboratorijske zobne protetike. Natančneje 73 diplomantov, ki so diplomirali v obdobju od ustanovitve tega študijskega programa do konca septembra 2019. S pomočjo spletnega portala <https://www.1ka.si/> smo ustvarili anketni vprašalnik z naslovom Zaposljivost diplomantov LZP. Dne 28. 1. 2020 smo povezavo do anketnega vprašalnika skupaj z nagovorom razposlali na elektronske naslove 73 diplomantom in pričeli z anketiranjem. Anketo je izpolnilo 46 diplomantov, ki v našem primeru predstavljajo vzorec. Analizo pridobljenih podatkov in testiranje postavljenih hipotez smo opravili s programom SPSS. V celoti je raziskava opisana in interpretirana v magistrskem delu (Bohinc, 2020), v prispevku predstavljamo le del raziskave, v sklopu spodaj navedenih raziskovalnih hipotez:

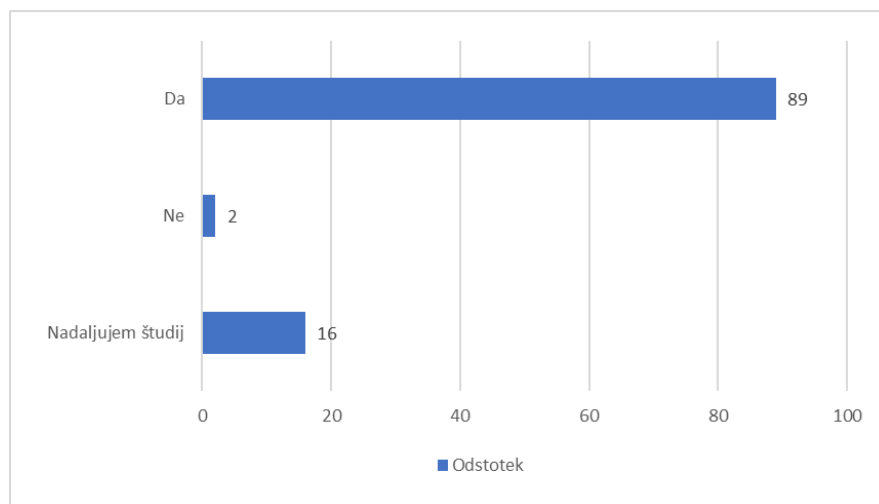
RH1: Več kot 75 % diplomantov je zaposlenih v svoji stroki.

RH2: Več kot 75 % diplomantov je zaposlenih na delovnih mestih, ki zahtevajo enako ali višjo izobrazbo od pridobljene.

3.2 Rezultati

Zaposlitev

V spletnem vprašalniku smo diplomante vprašali, ali so v času anketiranja že pridobili zaposlitev ali ne oz. ali nadaljujejo študij. Pri tem je bilo možnih več odgovorov. Slika 1 prikazuje odstotek zaposlenih in tistih, ki nadaljujejo študij. Za nadaljnji študij se je odločilo 7 anketirancev oz. 16 %, zaposlenih je 40 anketirancev oz. 89 %, nezaposlen pa je zgolj 1 anketiranec, ki v tem primeru predstavlja 2 % vseh anketirancev.

Slika 1: Grafični prikaz zaposlenosti anketiranih diplomantov.

Vir: svoj

Zaposlitev v stroke

Ker smo želeli preveriti, ali so diplomanti po zaključku študija zaposleni v svoji stroki, smo analizirali odgovore na vprašanje, ali delajo v stroki, za katero so se izobraževali. Odgovori na vprašanje so bili definirani z DA pri ustrezni stroki in z NE, če anketiranci niso zaposleni v svoji stroki. Odgovorilo jih je 40, od tega 31 (78 %) z »DA« in 9 (22 %) z »NE«.

Za preverjanje hipoteze, ali je delež diplomantov, zaposlenih v svoji stroki, večji od 75 %, smo postavili ničelno in alternativno hipotezo, kot sledita:

H0: Delež zaposlenih diplomantov v svoji stroki je enak 0,75 ($\pi = 0,75$).

H1: Delež zaposlenih diplomantov v svoji stroki je večji kot 0,75 ($\pi > 0,75$).

Za analizo prve raziskovalne hipoteze smo uporabili test deleža, s katerim smo primerjali preučevani delež s testnim deležem 0,75.

Tabela 1: Test deležev zaposlitve v stroki

Binominalni test						
		Kategorija	N	Preučevani delež	Testni delež	Enostranska p-vrednost
Ali ste zaposleni v stroki, za katero ste se izobraževali?	Skupina 1	Da	31	,78	,75	,440
	Skupina 2	Ne	9	,23		
	Skupaj		40	1,00		

Vir: svoj

Iz tabele 1 razberemo, da je 31 oz. 0,78 anketiranih diplomantov zaposlenih v stroki, za katero so se izobraževali, 9 pa je zaposlenih v drugi stroki, kar znaša 0,22. Testni delež je bil v tem primeru 0,75. Enostranska p-vrednost testa deleža je $0,440 > 0,05$, kar pomeni, da ničelne domneve ne moremo zavrniti pri 5-% tveganju. Torej ne moremo trditi, da je delež diplomantov, zaposlenih v svoji stroki, večji od 75 %.

Raven zaposlitve

Ker smo želeli preveriti, ali so diplomanti po zaključku študija zaposleni na primernih delovnih mestih, smo analizirali odgovore na vprašanje, ali raven njihove zaposlitve ustreza pridobljeni izobrazbi. Pri tem vprašanju smo odgovore rekodirali v dve skupini, in sicer »Ustreza ali je višja od pridobljene izobrazbe« in »Nižja od pridobljene izobrazbe«.

Za preverjanje, ali je delež diplomantov, ki opravljajo raven zaposlitve, ki zahteva enako oziroma višjo izobrazbo od pridobljene, večji od 75 %, smo postavili ničelno in alternativno hipotezo, kot sledita:

H0: Delež zaposlenih diplomantov, katerih zaposlitev zahteva enako ali višjo izobrazbo od pridobljene, je enak 0,75 ($\pi = 0,75$).

H1: Delež zaposlenih diplomantov, katerih zaposlitev zahteva enako ali višjo izobrazbo od pridobljene, je večji od 0,75 ($\pi > 0,75$).

Za analizo te raziskovalne hipoteze smo prav tako uporabili test deleža, s katerim smo primerjali preučevani delež s testnim deležem 0,75.

Iz tabele 2 razberemo, da ima 27 oziroma 0,68 anketirancev zaposlitev, ki zahteva enako oz. višjo izobrazbo od pridobljene, 13 pa jih ima zaposlitev, ki zahteva nižjo izobrazbo od pridobljene, kar znaša 0,33. Testni delež je bil tudi v tem primeru 0,75. Enostranska p-vrednost testa deleža je v tem primeru $0,821 (= 1 - 0,179) > 0,05$, kar pomeni, da ničelne domneve ne moremo zavriniti pri 5-% tveganju. Torej ne moremo trditi, da ima več kot 75 % diplomantov zaposlitev, ki zahteva pridobljeno ali celo višjo izobrazbo.

Tabela 2: Test deležev za raven zaposlitve

Binominalni test						
		Kategorija	N	Preučevani delež	Testni delež	Enostranska p-vrednost
Zaposlen sem na ravni, ki:	Skupina 1	Ustreza ali je višja moji pridobljeni izobrazbi.	27	,68	,75	,179 ^a
	Skupina 2	Je nižja od pridobljene izobrazbe.	13	,32		
	Skupaj		40	1,00		

a. Alternativna hipoteza privzeta v SPSSu se je glasila, da je delež enot v prvi skupini $< ,75$. Ker je naša alternativna hipoteza ravno njeno nasprotje, smo enostransko p-vrednost za naš test preračunali kot 1-p.

Vir: svoj

4 Razprava

Naša raziskava se nanaša na zaposljivost vseh diplomantov laboratorijske zobne protetike, ki so diplomirali v obdobju med letom 2012, ko so prvi študentje izpolnili pogoje za pristop k zaključnemu delu, in septembrom 2019. Od vseh anketirancev zgolj 2 % oz. en anketiranec nima zaposlitve

Visok odstotek zaposlenosti še ne pomeni dobre zaposljivosti diplomantov laboratorijske zobne protetike, saj je kot pravi Rok (2015) zaposlenost zgolj sinonim za »imeti službo«. Ena glavnih težav prehoda diplomantov na trg dela je po Krambergerju (2007) vse večji razkorak med zaposlitvijo in zaposlenostjo. Ujemanje zaposlitve s stopnjo izobrazbe in stroke pa je tisto, kar poudarja kakovostne lastnosti zaposljivosti (Cai in Shumilova, 2012). Zato smo v raziskavi upoštevali tudi delež vseh zaposlenih v svoji stroki, za katero so se izobraževali, in ujemanje zahtevane stopnje izobrazbe delovnega mesta z izobrazbo, za katero so se šolali. Statistični test deleža nam sicer ni potrdil hipoteze, da je več kot 75 % odstotkov diplomantov po zaključku študija zaposlenih v stroki, za katero so se izobraževali, kljub temu pa

vidimo, da je 31 anketirancev, kar predstavlja 78 %, vendarle zaposlenih v svoji stroki.

Tudi optimistično zastavljene hipoteze, da naj bi več kot 75 % diplomantov opravljalo delo, ki zahteva pridobljeno raven izobrazbe, statistično nismo mogli potrditi, saj 32 % anketiranih opravlja delo z nižjo zahtevano izobrazbo. Teh 32 % predstavlja problem preizobraženosti oz. delež diplomantov, ki opravljajo delo z nižjo zahtevano stopnjo izobrazbe od ravni, kot so jo dosegli med formalnim izobraževanjem. Novakova (2017) omenja številne slabosti preizobraženosti, ki se kažejo npr. v manjšem zadovoljstvu, v pomanjkanju priložnosti za napredovanje in s tem iskanju novih zaposlitev ali celo v stalni kvalifikacijski neusklajenosti na delovnem mestu, kar je za posameznika in celotno družbo drago.

Rezultati, ki smo jih pridobili med to raziskavo, bi nam za namen akreditacije študijskega programa vsekakor zadostovali. Visokošolske ustanove po večini merijo zgolj delež zaposlenosti svojih diplomantov določenega obdobja, saj tudi NAKVIS to najbolj zanima v postopku za ponovno akreditacijo študijskega programa (Rok, 2015).

Seveda pa za razvoj študijskega programa in mednarodno primerjavo na konkurenčnem trgu izobraževalnih sistemov s to oceno ne bi smeli biti prehitro zadovoljni.

Po končanem študiju je treba spodbujati diplomante k vseživljenjskemu izobraževanju in jim pripraviti vsebine za dodatno izobraževanje. Kot omenja Pavlin (2012), zaključek študija za diplomanta ne pomeni konec izobraževanja, saj je potrebno stalno spremljanje razvoja in novosti na strokovnem področju. S tega vidika je pričakovano, da posameznik čim več vlaga v učenje tudi kasneje, ko zaključi formalno izobraževanje, saj bo zgolj diplomant, ki bo imel več novih kompetenc, dovolj odziven in prilagodljiv za današnji trg dela in s tem trajno zaposljiv (Rok, 2015).

Bistvenega pomena pri kakovostnem proučevanju zaposljivosti je kombinacija različnih pristopov. Kakovostno preučevanje prehoda diplomantov z izobraževalne ustanove na trg dela, zaposljivosti in problema neujemanja kompetenc je ključno za razvoj visokošolskih študijskih programov (Pavlin, 2019).

Predlagamo, da se vzpostavi redno spremljanje diplomantov po zaključku študija in zadovoljstva delodajalcev nad doseženimi kompetencami diplomantov. Anketni pristop naj se dodatno dopolni z analizo administrativnih virov.

5 Zaključek

Glede na to, da je trenutno problematika zaposljivosti diplomantov v Sloveniji zelo aktualna, smo z raziskavo želeli ugotoviti, kakšen je prehod diplomantov laboratorijske zobne protetike z izobraževalne ustanove na trg dela. Ugotovili smo, da je velik odstotek (89 %) diplomantov že zaposlenih. Od tega je 78 % anketiranih zaposlenih v svoji stroki, kar je v primerjavi z rezultati raziskave HEGESCO nad slovenskim in evropskim povprečjem. Presenetljivo pri tem je, da 18 % zaposlenih opravlja delo z višjo zahtevano izobrazbo od pridobljene. Menimo, da bi bilo treba dodatno raziskati vzrok za opravljanje zaposlitve z nižjo zahtevano izobrazbo od pridobljene pri 32 % diplomantov.

Predlagamo, da se diplomante takoj po uspešnem zagovoru zaključnega dela usmeri v včlanitev v Alumni – Klub diplomantov Zdravstvene fakultete ter se jih zaprosi za uporabo njihovih osebnih podatkov pri obveščanju o novostih s področja vseživljenjskega učenja in za lažje spremljanje njihove karierne poti. S pomočjo večje aktivnosti diplomantov v Alumni klubu in z uvedbo stalnega spremljanja diplomantov na njihovi karierni poti bi lažje preverjali in identificirali manjkajoča znanja in kompetence diplomantov. Na podlagi teh bi dopolnjevali študijski program za še bolj kakovostno izobraževanje. Obenem bi krepili vez z diplomanti po končanem študiju in jim pomagali dodatno pridobivati in izboljševati posamezne kompetence in znanje na ožjih strokovnih področjih.

Omejitve naše raziskave so vezane na enostranske podatke, ki smo jih pridobili od diplomantov, ki so odgovorili na anketo. V prihodnje predlagamo poglobljene študije in redno spremljanje diplomantov, kot tudi administrativnih podatkov, predvsem pa tudi spremljanje vidika delodajalcev.

S takšnim načinom kakovostnega preučevanja prehoda diplomantov z izobraževalne ustanove na trg dela, zaposljivosti in problema neujemanja kompetenc, bi ključno prispevali k razvoju visokošolskega študijskega programa laboratorijske zobne protetike in zaposljivosti njenih diplomantov.

Literatura

- AEC – Association europeenne des conservatoires. (2004). Glossary of Terms Used In Relation to the Bologna Declaration. Pridobljeno 26.12.2019 na:
<http://www.aecinfo.org>.
- Allen, J., Pavlin, S. in Van der Velden, R. (2011). Competencies and Early Labour Market Careers of Higher Education Graduates in Europe. University of Ljubljana: Faculty of Social Sciences. Pridobljeno 26.12.2019 na:
https://www.researchgate.net/publication/239605704_Competencies_and_Early_Labour_Market_Careers_of_Higher_Education_Graduates
- Bohinc P. (2020) Zaposljivost diplomantov laboratorijske zobne protetike (Magistrsko delo). Kranj: Fakulteta za organizacijske vede.
- Cai, Y., in Shumilova, Y. (2012). Employment and Professional Capabilities of International Graduates from Finnish Higher Education Institutions. V Zaposljivost diplomantov in sistemi visokošolskega izobraževanja, edited by Samo Pavlin, 77. Ljubljana: FDV.
- Čelebič, T. (2014). Terciarno izobraževanje v Sloveniji – vključenost, učinkovitost, kakovost, financiranje in zaposljivost, Delovni zvezek 4/2014, let. XXIII. Pridobljeno 26.12.2019 na:
http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2014/DZ04_2014.pdf
- Hanushek E. A. in Woessmann L. (2010). How much do Educational Outcomes Matter in OECD Countries? Discussion Paper No. 5401. Pridobljeno 13. 4. 2017 na
<http://repec.iza.org/dp5401.pdf>.
- Harvey, L. (2001). Defining and measuring employability. *Quality in Higher Education*, 7(2), str. 97–110. Pridobljeno 26.12. 2019 na:
[https://www.qualityresearchinternational.com/Harvey%20papers/Harvey%202001%20Defining%20and%20measuring%20employability%20QHE7\(2\).pdf](https://www.qualityresearchinternational.com/Harvey%20papers/Harvey%202001%20Defining%20and%20measuring%20employability%20QHE7(2).pdf)
- Kramberger, A. (2007). Ujemalni problem in prehod mladih v sfero dela. V A. Kramberger in S. Pavlin (ur.), *Zaposljivost v Sloveniji: analiza prehoda iz šol v zaposlitve: stanje napovedi, primerjave*, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, str. 128-148. Pridobljeno 26.12.2019 na: [http://www.pef.uni-lj.si/ceps/dejavnosti/sp/CEPS%20predstavitev%20knjige%2011%2012%202007%20\(AK\).pdf](http://www.pef.uni-lj.si/ceps/dejavnosti/sp/CEPS%20predstavitev%20knjige%2011%2012%202007%20(AK).pdf)

- Mühleck, K., Grabher, A., Hauschildt, K., Litofcenko, J., Mishra, S., Ryska, R., in Zelenka, M. (2016). Testing the feasibility of a European graduate study. Final report of the EUROGRADUATE feasibility study.
- Novak, V. (2017). Izzivi zaposlovanja v novem tisočletju. V M. Bernik (ur.), Kadrovski management v sodobni organizaciji, str. 107-124. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
- Novak, V. (2018). Trg dela in zaposlovanje. V M. Ferjan (ur.), Kadrovski management – od industrijske revolucije do digitalizacije, str. 73-112. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
- Pavlin, S. (2012). Slovensko visoko šolstvo s perspektive zaposljivosti diplomantov, Ljubljana: FDV. Pridobljeno 26.12.2019 na:
<https://knjigarna.fdv.si/s/u/pdf/439.pdf>
- Pavlin, S. (2019). Naproti nacionalnemu sistemu zaposljivosti visokošolskih diplomantov, Ljubljana: FDV. Pridobljeno 26.12. 2019 na: <https://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/zalozba/pavlin---naproti-nacionalnemu-sistemu-spremljanja-2019.pdf?sfvrsn=2>
- Pavlin, S. in Svetlik, I. (2014). Employability of higher education graduates in Europe. International journal of Manpower.
- Rok, M. (2015). Poti v zaposljivost, Koper: Založba Univerze na primorskem, dostopno na <http://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-6963-59-6.pdf>
- Yorke, M. (2006). Employability in higher education: what it is - what it is not. Pridobljeno, 26.12. 2029 na:
https://www.heacademy.ac.uk/sites/default/files/id116_employability_in_higher_education_336.pdf
- Zgaga, P. (2004). Bolonjski proces: Oblikovanje skupnega evropskega visokošolskega prostora. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Center za študij edukacijskih strategij. Pridobljeno, 29.4. 2020 na:
<http://www.pef.uni-lj.si/ceps/knjiznica/doc/2004%20Bolonjski%20proces.pdf>

